

Opetus- ja kulttuuriministeriö

2/4.1./16

23.2.2016

Viite: OKM/2/010/2016

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaiksi

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaiksi ja kiinnittää lausunnossaan huomiota lain vaikutuksiin lasten ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Juha Sipilän hallituksen strateginen hallitusohjelma 27.5.2015 edellyttää muutoksia varhaiskasvatuksesta perittäviin asiakasmaksuihin. Asiakasmaksuja tulee hallitusohjelman mukaan muuttaa siten, että kuntien maksutulot nousisivat vuodesta 2017 alkaen yhteensä 54 miljoonaa euroa.

Hallituksen esityksen mukaan maksut määräytyisivät jatkossakin perheen koon ja tulojen sekä varhaiskasvatuksessa vietetyn ajan perusteella. Asiakasmaksun määräämisen perusteena olevia tulorajoja esitetään korotettavaksi siten, että pienituloisten yhden ja kahden lapsen perheiden ja yksinhuoltajien asiakasmaksut pienenevät. Suurin osa maksujen korotuksesta kohdistuu perheisiin, joiden tulojen perusteella kuukausimaksu on korkein. Suurin perittävä kuukausimaksu nousisi 64 euroa, 22 %, ollen uudistuksen jälkeen 354 euroa kuukaudessa.

Hallituksen esityksessä todetaan varhaiskasvatuksen olevan keskeinen lasten ja perheiden palvelu, jolla edistetään lasten hyvinvointia ja oppimista sekä mahdollistetaan lasten vanhemmille perheen ja työn yhteensovittaminen.

TANE pitää erittäin hyvänä, että hallituksen esityksessä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaiksi on säilytetty 0-maksuluokka, joka turvaa varhaiskasvatuksen myös lapsille, jotka tulevat heikoimmassa asemassa olevista perheistä.

TANE kiittää myös esitystä siitä, että siinä on tunnistettu varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen vaikutus yksinhuoltajien työllistymiseen ja pidetään heidän maksunsa alhaisina. Esityksellä pyritään vähentämään varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen kannustinloukkuvaikutuksia pienituloisten yksinhuoltajien ja pienituloisten 3-hengen perheiden osalta. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen muistion mukaan yksinhuoltajien ei kannata taloudellisista syistä hakeutua ansiotöihin, ellei kuukausipalkka ylitä 2 600 €.

Suomalaisten nykyisillä keskituloilla jo sellainen kahden huoltajan perhe, jossa molemmat puoliset saavat keskimääräistä palkkaa, ovat ylimmässä maksuluokassa, jolloin heille tulee 22 %:n maksukorotus nykytasoon verrattuna. TANE huomauttaa, että sukupuolten tasa-arvon kannalta on ongelmallista kun asiakasmaksut porrastetaan koko perheen tulojen mukaan. Eriytynyt loukkutilanne syntyy äideille, joilla on keskitasoinen tai sitä matalampi palkka, mutta puolisollla keksitasoa parempi palkka. Tällöin ylimpään maksuluokkaan joutuminen saattaa aiheuttaa pienituloisen ansiotöistä poisjäämistä, koska työnteko ei ole

taloudellisesti kannattavaa. Tavoitteeksi on asetettu naisten työllisyysasteen nostaminen, mutta edellä mainittu tilanne ei vastaa asetettuja tavoitteita. Naisten aseman vahvistaminen työmarkkinoilla ja työurien pidentäminen edellyttävät kohtuullisia asiakasmaksuja kaikissa tuloluokissa.

Laadukas varhaiskasvatus on ennen kaikkea kaikkien lasten oikeus. Laadukas varhaiskasvatus on tärkeä myös sukupuolten tasa-arvon kannalta. Tutkimukset osoittavat, että naisten työssäkäyntiin vaikuttaa tarjolla oleva laadukas varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen onkin erityisen tärkeää.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen ja muiden varhaiskasvatukseen tehtävien muutosten vaikutuksia varhaiskasvatukseen osallistumiseen, naisten osallistumiseen työelämään ja hoivavastuun jakautumiseen tulee arvioida ja vetää johtopäätökset analyysin tuloksista. Samalla tulee tarkastella vaikutuksia syntyvyyteen, joka on laskenut Suomessa jo neljä vuotta peräkkäin. Talous- ja perhepoliittisilla päätöksillä ja yhteiskunnallisilla viesteillä voidaan vaikuttaa syntyvyyteen.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan työvaliokunta on hyväksynyt lausunnon sähköpostitse.

Sari Raassina
puheenjohtaja

Hannele Varsa
pääsihteeri

Lausunnon keskeinen sisältö

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan (TANE) tiivistelmä lakiehdotuksesta

TANE pitää erittäin hyvänä, että 0-maksuluokka säilytetään. Se turvaa varhaiskasvatuksen myös lapsille, jotka tulevat heikoimmassa asemassa olevista perheistä.

Esityksessä on myös tunnistettu varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen vaikutus yksinhuoltajien työllistymiseen ja pidetään heidän maksunsa alhaisina. Esityksellä pyritään vähentämään varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen kannustinloukkuvaikutuksia pienituloisten yksinhuoltajien ja pienituloisten kolmen hengen perheiden osalta.

Korkeimpaan maksuluokkaan on nyt kohdennettu suuret korotukset. Tämä heikentää vanhempainvapailta työhön palaamista tai työllistymistä jo keskituloisten perheissä. Sukupuolten tasa-arvon kannalta erityinen loukkutilanne syntyy äideille, joilla on keskitasoinen tai sitä matalampi palkka, mutta puolisoilla keksitasoa parempi palkka. Ylimpään maksuluokkaan joutuminen saattaa aiheuttaa pienituloisen ansiotöistä poisjäämistä. Tavoitteeksi on asetettu naisten työllisyysasteen nostaminen, mutta edellä mainittu tilanne ei vastaa asetettuja tavoitteita. Naisten aseman vahvistaminen työmarkkinoilla ja työurien pidentäminen edellyttävät kohtuullisia asiakasmaksuja kaikissa tuloluokissa.

Laadukas varhaiskasvatus on kaikkien lasten oikeus. Laadukas varhaiskasvatus on tärkeä myös sukupuolten tasa-arvon kannalta. Tutkimukset osoittavat, että naisten työssäkäyntiin vaikuttaa tarjolla oleva laadukas varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen onkin erityisen tärkeää.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen ja muiden varhaiskasvatukseen tehtävien muutosten vaikutuksia varhaiskasvatukseen osallistumiseen, naisten osallistumiseen työelämään ja hoivavastuun jakautumiseen tulee arvioida ja vetää johtopäätökset analyysin tuloksista. Samalla tulee tarkastella vaikutuksia syntyvyyteen, joka on laskenut Suomessa jo neljä vuotta peräkkäin.